

Kiruv at all Costs?

רב דניאל שטיין

א. גמרא שבת (כא, ב) - פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה. [אמרי הר"ם (חנוכה) - שהוא רמז אשר אף הנפשות מבני ישראל אשר לא טהורים הם, כי נפש ראשי תיבות נ'ר פתילה ש'מן, ואלו אותן הנפשות שאין יכולים לעלות שאין להם עליה בשבת קודם מכל מקום יכולין לעלות בחנוכה].

ב. ספר המצוות לרמב"ם (מצוות עשה רה) - היא שצונו להוכיח החוטא או מי שירצה לחטוא ולמנוע אותו ממנו במאמר ותוכחה. ואין ראוי לנו שיאמר אחד ממנו אני לא אחטא ואם יחטא זולתי מה לי, דינו עם אלקינו. זה הפך התורה. אבל אנחנו מצווים שלא נמרה ולא נעזוב זולתנו מאומתנו שימרה ואם השתדל להמרות חייבים אנו להוכיחו ולהשיבו ואעפ"י שלא יצא עליו עדות יחייב עליו דין. והוא אמרו יתעלה (קדושים יט) הוכח תוכיח את עמיתך.

ג. גמרא סנהדרין (כו, ב) - "וכשלו איש באחיו", איש בעון אחיו, מלמד שכולן ערבים זה בזה.

ד. רמב"ם ספר המצוות (עשה ג) - וכבר ביארנו שזאת המצוה ג"כ כוללת שנהיה קוראים לבני האדם כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו, וזה כשתאבה הקל באמת כמה שהגיעה לך מהשגת אמיתתו הנה אתה בלי ספק תדרש ותקרא הכופרים והסכלים לידיעת האמת אש ידעת אותה וכו', לשון הספרי כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן, ר"ל כמו שאברהם בעבור שהיה אוהב השם וכו' דרש האנשים מחוזה אהבתו כן אתה אוהב אותו עד שתדרוש האנשים אליו.

ה. רמב"ם (תלמוד תורה פרק א הלכה ב) - כשם שחייב אדם ללמד את בנו כך הוא חייב ללמד את בן בנו שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך, ולא בנו ובן בנו בלבד אלא מצוה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים אף על פי שאינן בניו שנאמר ושנתם לבניך מפי השמועה למדו בניך אלו תלמידיך שהתלמידים קרויין בנים וכו' אם כן למה נצטוה על בנו ועל בן בנו, להקדים בנו לבן בנו ובן בנו לבן חבירו.

ו. גמרא סנהדרין (עג, א) גופא מנין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גורתו או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו תלמוד לומר לא תעמד על דם רעך, והא מהכא נפקא מהתם נפקא, אבדת גופו מניין תלמוד לומר והשבתו לו, אי מהתם הוה אמינא הני מילי בנפשיה, אבל מיטרח ומיגר אגורי אימא לא קא משמע לן. [יד רמה (ד"ה תניא) - ומסתברא לן דהיכא דטרח ואגורי ואצליה ושקיל מיניה דעד כאן לא חייביה רחמנא אלא למטרח בלהדורי בתר אגירי אבל לאצוליה בממוניה לא מדאמרינן אי מהתם הני מילי בנפשיה אבל מיטרח ומיגר אגורי לא קמ"ל, ולא אמרינן אבל בממוניה לא קמ"ל]. [מי דושי המאירי (שם) - וחברו פורע לו מן הדין, אם אין לו במה לפרוע אסור לימנע בכך, שאע"פ שאסור להציל את עצמו בממון חבירו דוקא שלא מדעת הבעלים אבל בעלים עצמן חייבין להציל חבריהם וכל שלא עשה כן עובר משום לא תעמוד על דם רעך].

ז. מנחת חינוך (מצוה רלט) - ונראה לי דחייב התוכחה היא חוץ מעשה זו עוד מתחייב אלא תעשה דלא תעשה על דם רעך דלא גרע מטובע בנהר דעובר על לא תעמוד וגם והשבות לרבות אבדת גופו עאכו"כ דאם יכול להציל מן העבירה דהוא אבדת נפשו וגופו ר"ל בודאי חייב להחזירו למוטב ולהצילו.

ח. שו"ע (סימן שו סעיף יד) - מי ששלחו לו שהוציאו בתו מביתו בשבת להוציאה מכלל ישראל, מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה ויוצא אפילו חוץ לשלש פרסאות ואי לא בעי, כייפינן ליה. [משנה ברורה (ס"ק נו - נו) - אורחא דמלתא נקט וה"ה אחר רשאי לחלל שבת כדי להצילה מהאיסור הגדול וכו'. היינו אף דיש בזה איסור דאורייתא לאיזה פוסקים וה"ה אם יצטרך לחלל שבת עי"ז באיזה מל"ט מלאכות ג"כ שפיר דמי דכאשר תמר את הדת לגמרי תחלל שבת ותעבוד עבודת גלולים כל ימיה ואם הוא יחלל שבת פ"א נקרא איסורא זוטא נגד זה].

ט. מכתבי החפץ חיים (סימן כח) - כלל הדברים העת כזאת הוא דומה למי שרואה שנקבע הגשר ורכים העומדים עליו נפלו בנהר ויש מי שהוא יכול לשוט ולהציל איזה מהם, אך הוא איש בן תורה ואומר עתה זמן לילך לביהמ"ד ולשמוע קדיש וברכו וללמוד פרק משניות, הלא האיש ההוא לא בדעת ידבר וכי עת כזה צריך לחפש אחר מצוות הלא צריך לילך ולהציל נפשות.

י. ספר מעשה איש (ח"ב עמוד פח) - עיקר מצות תוכחה בזמן הזה להיכנס לתלמוד תורה בכתות הגבוהות ולהשפיע על הילדים שימשיכו ללכת לישיבות וכו' אם הילדים שלנו ימשיכו בדרך התורה נשיג את מטרת התוכחה.

יא. גמרא סוכה (מט, ב) - פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד וכו' תורה ללמדה זו היא תורה של חסד שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד.

יב. שו"ת אגרות משה (אבהע"ז ח"ד סימן כו) - אך הוריתי שכל ת"ח אף שצריך לעצמו והוא גדול מאד מחוייב ללמד מקצת זמן גם עם אחרים אף שמתבטל מתורת עצמו כו' ומסתבר לי שהוא ג"כ שיעור מעשר עשירית הזמן שיש לו ללמוד תורה.

יג. רמ"א (י"ד סימן שלד סעיף מח) - אף על פי שחייב אדם למחות בעוברי עבירה, וכל מי שאינו מוחה, ובידו למחות, נתפס באותו עון, מכל מקום אין אדם חייב להוציא ממונו על זה וכו' (מהרי"ו סימן קנו). [לבוש (י"ד סימן קנו סעיף א) - וטעמא דמסתבר הוא שאם הוא יתן כל אשר לו כדי שימחה ביד אחרים היום או למחר יחזרו לסורם ומה תועיל המחאתו].

יד. שו"ת אבני נזר (י"ד סימן טז) - אבל עיקר דברי מהרי"ו תמוהין בעיני. דנלפענ"ד דודאי מחוייב ליתן כמו בכל מצות עשה.

טו. שו"ת מבחתי יצחק (ח"ג סימן קיא) - אמנם נראה לע"ד דאף דהרמ"א הביא את דברי מהרי"ו בסתם, שאין חייב להוציא ממונו בשביל למחות באחרים, אבל ניזול בתר טעמא, דהיא משום שמצות תוכחה, הוי רק מ"ע, והוא עבר בזה רק בשו"א"ת וכו', אבל בודאי לא גרע משאר מ"ע, ויש בזה חיוב בזכותו כמו בשאר מ"ע וכו', דבריו נפלאים מאד ממני בזה, דהרי שפיר יש לומר השיעור כמו בשאר מ"ע.

טז. גמרא בבא בתרא (כ"א, א) - אמר רב יהודה אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו, שאלמלא הוא נשתכח תורה מישראל, שבתחילה, מי שיש לו אב מלמדו תורה, מי שאין לו אב לא היה למד תורה, מאי דרוש, ולמדתם אותם ולמדתם אתם וכו', עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן, שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר ומכניסין אותן כבן שש כבן שבע. [מהרש"א (שם) - צ"ל הכא שתשתכח תורה ממי שאין לו אב קאמר].

יז. ליקוטי שיחתי (כרך כד, פרשת שופטים) - ובדומה לכך ברוחניות: בשעה שפוגשים יהודי במעמד ומצב ירוד, נופל בשדה, דבר המצביע על שייכותו לעשו איש שדה וכו', עלולים אם כן לעשות חשבון, וכי אשמתו של מי היא העובדה שיהודי נמצא בכזה מצב, הרי היה עליו להמצא לא בשדה, אלא במקום מושב ועיר, בסביבה של תורה ויראת שמים וכו'. ובמילא, היהודים הנמצאים בעיר, בסביבה של יהודים שומרי תורה ומצוות של זקנים ובית דין אינם צריכים להתעסק איתו, על כך באה ההוראה מפרשת עגלה ערופה, הדבר שייך לא רק לתושבי העיר הקרובה אל החלל אלא גם לזקני העיר ההיא, לבית הדין של העיר, עד שזה נוגע גם לבית הדין הגדול וכו', וזקני בית הדין של העיר צריכים לוודא ועד כדי הכרזה שידינו לא שפכו את הדם הזה, וכפירוש רש"י, לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוייה, שנתנו לאותו יהודי צידה לדרך את המזון של התורה.

יח. חזון איש (דמאי סימן טז ארת יד) - הנה אם היה הנידון בעם הארץ לעצמו ודאי ראוי לבחור הרע במיעוטו וכו' אבל יש מקום דנפיק מיניה חורבא שאם יזדקק חבר בתיקון זה אתא לאמשוכי ורבים יסברו שהדבר בהיתר ואפשר שיתוספו מיקילים מעט בשקידת החכמים להסיר מכשלה ובכגון זה אין ראוי להורות לרבים כיון דסוף סוף הדבר באיסור נגד הדין וההלכה ואין לחברים להקריא שמם על זה כאילו התירו פרושים את הדבר.

יט. שולחן ערוך הרב (הלכות תלמוד תורה קונטרס אחרון פרק א הפרה א) - רק מי שהגיע למדה זו ללמד לתלמידים שכבר שימש תלמידי חכמים כל צרכו, כמו שדקדק הרמב"ם בלשונו על כל חכם כו', חכם ולא תלמיד, שלימוד לעצמו משנה וגמרא קודם בודאי.

כ. ספר אהל יעקב (פרשת תזריע) - ואני בהיותי בוויילנא אצל מורי הוא רבינו הקדוש הגאון החסיד רבינו אליהו מוויילנא זי"ע שאלתי את פיו לאמר איזה דרך יבוא השפע ובאיזה אופן ישפיע הצדיק מיראתו גם לבני דורו, השיב לי משל כללי גדול אשר כלים קטנים סובבים אותו מכל צד ואתה תעמוד ותשפוך אל הכלי הגדול בלי הפסק בעל כרחו כאשר הכלי גדול נתמלא על כל גדותיו או כל מה שתשפוך עוד יגיע אל הקטנים אשר אצלה אבל כל עוד אשר היא בעצמה לא נתמלאה כל שכן שלא יגיע אל הסמוכים כל מאומה.

כא. ספר זכרון למרן הפחד יצחק (עמוד קז) - למשפט זה שיצירת תלמיד חכם בישראל גדולה היא מהצלת נפשות וכו', בזמננו אין לחלק בין עסק בתורה ועסקנות בצרכי ציבור וכו', בזמננו הצורך הציבור הגדול ביותר של כלל ישראל הוא יצירת תלמידי חכמים גדולים ורביים אין לך היום עסקנות יותר גדולה בצרכי ציבור מאשר תלמוד תורה. ואלו הצעירים היושבים באהלה של תורה ומעוררים אותם לפנות לעסקנות ידעו שאין כאן אלא רמיה שהרי לאמיתו של דבר הם הם העסקנים המובהקים.

כב. ספר סאר הדור, חיי החזון איש זצ"ל (ח"ב עמוד רד) - גדול אחד המתייגע בידיעת התורה ומחונן בדעת תורה מסוגל לעורר מהפכה רוחנית יותר מאלף עסקנים.

כג. משנה ברורה (סימן רנו ס"ק ב) - ואשרי חלקם כי הם מזכים את ישראל לאביהם שבשמים ויזכו עבור זה המתחזקים תמיד במצוה זו לבנים גדולי ישראל. [שער הציון (ס"ק ז) - וכעין מה שאמרו בשבת כ"ג ע"ב, הזהיר בנר, עיין שם, ושם הלא היה זהיר רק בעצמו, וכל שכן בזה שהוא מזכה תמיד לרבים מבני ישראל, וגם אמרו חז"ל גבי אלקנה, כשהיה עולה לרגל בכל שנה היה מכויין בכל פעם לזרו את ישראל שהם גם כן יזכו במצוה זו לעלות לרגל, ואמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה כונת לזכות את ישראל, אני אוציא ממך בן שיזכה את ישראל לפני, וזכה ויצא ממנו שמואל].